דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וואָכענטליך אונד קאָסטעט זאממט „פרעטאג-ביילאגע“ נור:
גאנץ-יעהריג 8 גולדען, האלב-יעהריג 4 גולדען, פיערטעל-יעהריג 2 גולדען.

Neue Jüdische Pester Zeitung.

נייע יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וואָכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג . . . 8 גולדען ע. וו.
האלביעהריג . . . 4 גולדען ע. וו.
פיערטעליעהריג . . 2 גולדען ע. וו.
פיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 10 גולד.— ק. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.— הו. ע. וו.
פיערטעליעה' 2 גולד.50 קר. ע. וו

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומערירען.
דער פרענומעראציאנס-פרייס בע-ציינט פיר דעם עסטאנדע רייס עסטערן בלאטטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין דער בוכהאנדלונג דעס מאריץ בוריאן, בודא-פעסט (מאריאקקאנגערהויז)
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראצי-אנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 101, ערסטער יאהרגאנג פעסט, מאָנטאג, יא' טבת ה.תרמ"ה. Budapest, den 29. Dezember 1884.

דיא רעגיערונג אונד דאס אָבער-הויז.

— בעטראכטונגען איבער דיא אָבערהויז-רעפאָרם. —

ווער האבען ווידערהאָלט דארוף הינגעוויע-וויעזען, דאס עס אין לעטצטערער צייט זעהר פראג-ליך געוואָרדען איזט: אָב דיא פאָן קאָלאָמאן טיסאָ געפאלאנטע רעפאָרם דעס אָבער-הויזעס ווירקליך צו שטאנדע קאָממען ווערדע, אָבגלייך דיא ערגענ-נונג באראָן שענגעיעים צום פראָזוידענטען בעקאנענט-ליך עבען נור דען צוועק האטטע, דאס ער בייא דיע-זער רעפאָרם אלס „געפאָטטער“ שטעהע! דער געסטרינגע „פעסטער ללאָיד“ זעהט זיך גענאָטהיגט, אין איינעם פאָן דר' פאָלק זעלבסט פערפאסטען אַרטיקעל דיא אנגעלעגענהייט זעהר ערנסט אין ערוואָגונג צו ציעהען. אללין אויך דיעזעס רעגיע-רונגס-פרייגדליכע בלאטט וואגט עס ניכט, דיא בע-הויפטונג אויסצושפרעכען, דאס קאָלאָמאן טיסאָ דיא אָבערהויז-רעפאָרם געווים דורכזעטצען ווערדע, אונד בעשראָנקט זיך בלאָס אויף דען זעהר בעשיידענען טראָסט, דאס וועגן דיא אָבערהויז-רעפאָרם אויך פערוואָרפען ווירדע, דיא גגענוואָרטיגע רעגערונג דעסהאלב דענן דאָך ניכט שטירצען מיסטע! בע-קאנטליך איזט עס בייא איינער פאָרלאמענטאָר-שען רעגיערונג דער פאללי, דאס זיא, וועגן אין פאָן איהר אונטערבייטעטעס געזעטץ פערוואָרפען ווירד, זאָגלייך זעלבסט צוריקטרעטען. אללין אונזערע טי-סאָ-רעגיערונג איזט ניכט גאר זאָ זעהר עמפינד-ליך. זיא טראט ניכט צוריק, אלס דאס „מיש-עהע-געזעטץ“ פערוואָרפען וואורדע; זיא ווירד אויך ניכט צוריקטרעטען, וועגן דיא „רעפאָרם דעס אָבער-הויז-זעס“ ניכט צו שטאנדע קאָממט.

דער „פעסטער ללאָיד“ זאגט איבער דיעזע אנגעלעגענהייט אונגעפאָהר פאָלגענדעס: „דאס פאָן דער רעגיערונג אונטערבייטעטע געזעטץ איבער דיא „רעפאָרם דעס אָבער-הויזעס“ ווירד פאָן פער-שיעדענען גזעזיבטס-פונקטען בעקאָמפפט. דיא איינע גרופפע, צו וועלבער פאָרציגליך דיא קאטהאָלישע גייסטליכקייט געהאָרט, ווינשט, דאס דיא זאָגענאנטען „טשולא-בישאָפ“ אויך אם נייען אָבער-הויזע זיטץ אונד שטיממע האבען זאָל-לען, וואָצו דיא רעגיערונג „טהיילווייזע“ איהרע צו-שטיממונג געבען ווירדע, דאָך נור אונטער דער בע-דינגונג, וועגן זאָראנן אויך דיא איבריגען קאָנפעסס-אָנען איינע גראָסערע אנצאהל פאָן פערטרעטערן ערהעלטען, אלס דיעס אויסשפיינגליך בעאבזיכטיגט וואורדע; (אין דיעזעס פאללע ווירדע אויך דיא יידישע קאָנפעססיאָן טעהערערע פערטרעטער ערהאלטען!) — דיא צווייטע גרופפע ווינשט, דאס איינע אנ-צאהל פאָן אָבערהויז-מיטגליעדערן ניכט פאָם קאָ-ניגע ערנאנגט, זאָנדערן פאָן דען קאָמיטאטען אונד שטאָדטען גזעוואָהלט ווערדע; נון, היעצו ווירדע דיא רעגיערונג איהרע צושטיממונג ניע אונד נימ-מער געבען! — איינע דריטטע גרופפע בע-שטעהט אוים יענען אָבערהויז-מיטגליעדערן, וועלבע אין פאָלגע דער געפאלענטען רעפאָרם אם נייען אָבער-הויזע מעהר קיינען זיטץ האָבען! — דיא פיערטע גרופפע בעשטעהט ענדליך אוים זאָל-בען לייטען, וועלבע יעדע געלעגענהייט ערגרייפפען, אום דיא טיסאָ-רעגיערונג צו פאללע צו בריינגען!“

„מאן איזט זיך אינדעס (שרייבט „פעסטער ללאָיד“ וייטער), וועגן מאן גלייבט, דאס דיעסמאל אויך אם פאָלקע איינע זאָלכע העפטיגע בעוועגונג זיך קונדגעבען ווירד, אלס זיינערצייט גענען דאס „מיש-עהע-געזעטץ!“ עס וואר געמליך אין לייב-טעס, דעם פאָלקע איינצורעדען, דאס דורך דיא „מיש-עהע“ צווישען יודען אונד ניכט-יודען דער „בריסטליכע גלויבע“ אין געפאָהר גערעטהע! עבענ-זאָ לייכט וואר עס, דען בוכדרוקעריי-וויבערן איינצורע-דען, דאס איהרע מאָנגער זיא אללע פאָרטיאגען ווירדען, אום רייכע יידישע פרוען צו הייראטהען! . . מיט זאָלכען שרעק-בילדערן וואוסטע מאן דיא איינ-פאָלטיגע לאנדעס-בעפאָלקערונג גגען דאס „מיש-עהע-געזעטץ“ צו פערהעטצען. אללין אום דיא „רעפאָרם דעס אָבער-הויזעס“ קיממערט זיך דאס פאָלק אבסאָלוט גאר ניכט! — אינסבעזאָנדערע בעפינדען זיך אבער יענע אם איררטהומע, וועלכע דא גלויבען, דורך דיא פערווערפונג דער אָבער-הויז-רעפאָרם דיא רעגיערונג צו פאללע צו בריינגען, ווירד נעמליך טיסאָ זעהען, דאס דיעזעס געזעטץ גאר צו פיעלע גענגער האט, זאָ ווירד ער עס איינ-פאך צוריקציעהען. וועגען פערווערפונג דיעזעס רע-פאָרם-געזעטצעס ווירד טיסאָ „דיא הייליגע זאָ-בע“ דעס פאטער-לאנדעס נאָך ניכט אם שטיכע לאסען!“ . . .

אום אָבצוגען ערזעהט מאן, דאס מאן זיך אויך אין רעגיערונגס-קרייזען בערייטס מיט דעם געדאנ-קען בעפריינדעט, דאס דיא אָבערהויז-רעפאָרם ניכט צו שטאנדע קאָממט; מאן פערקינדעט דעסהאלב בלאָס אם פאָרהינען, דאס דיא רעגיערונג דעסהאלב דאָך ניכט צוריקטרעטען ווערדע!

פערשיעדענע נייאוגקייטען.

* (קאָנינגליכע שפענדע.) זיינע מאיעס-טאָט האט צו גונסטען דעס אונגאַרישען שאָרנאלים-טענ-פענזיאָנס-פאָנדעס דען בעטראג פאָן 400 גולד' געשפענדעט.

* (מינים טעריעללע שפענדע.) דער קולטוס-מיניסטער האט דער יידישען פאָלקס-שולע צו נאָדי-קאטא (פעסטער קאָממטאט) אנלאָסליך דעס בעפאָרשטעהענדען ני-יאהרעס זעהר ווערטהפאָללע אונטערריכטס-געגענשטאָנדע געשפענדעט.

* (מינים טעריעללע דאנקזאגונג.) דער האנדעלס-מיניסטער שפריכט אים אמטס-בלאטטע דעם בודא-פעסטער גראָס-האָנדלער הייג-ריך פרייונד, וועלכער, אין זיינער איינגענשאפט אלס גראָס-גרונדבעזיטצער אים באטשער קאָממטאט, פיר דיא מיטטעללאָזען צאָלונגען דער אקער-בוי-שולע צו אדא איינע אויף דרייא יאהרע זיך ער-שטרעקענדע שטיפטונג ערריכטעט האט, אָפפענט-ליך זיינען דאנק אויס.

* (קראנקענבעזוך דעס קאָנינס.) הערר אנגאָן האנגאקאמפפ, דער ערסטע אונד אָלטעסטע לייב-קאָממער-דיענער דעס קאָנינס, איזט פאָר איינינען טאגען אין אָפען ניכט אונבע-דענקליך ערקראנקט. זיינע פרוא בעגאב זיך אין פאָלגע דעסען זאָפאָרט אוים וויען אן דאס קראנ-קען-לאגער איהרעס מאנגעס נאָך אָפען. הערר האנ-גאקאמפפ, וועלכער נון דורך 53 יאהרע אונאויסגע-זעטצט אים דיעסמעט דעס קאיזערס שטעהט אונד בעקאנענטליך פאָר צווייא יאהרען זיין 50-יאָהריגעס דיענסט-יובילעאוס פיערטע, וואורדע יעטצט אין אָפען, אנלאָסליך זיינער קראנקהייט, דורך דען בע-זוך דעס קאָנינס אויסגעצייכנעט. דער מאָנארך לאָסט זיך איבער דאס בעפינדען האנגאקאמפפ'ס טאָגליך בעריכטען. — עס ציינט אלל דיעס געווים פאָם עדעלסטען צארט-זיננע אונזערעס ערהאבענען הערשערס.

* (דאנק פיר איינען יידישען דע-פוטירטען.) דער ווייצע-געשפאן דעס סילאדיער קאָמיטאטס, הערר לוהווייג סיקסאי, האט אן דען יידישען רייכסטאגס-דעפוטירטען אמבראָש. נעמענ' זאָעבען אין שרובען געריכטעט, וואָרין אהם דער דאנק אונד דיא אנערקענונג דעס סילאדיער קאָ-מיטאטס אויסגעדריקט ווירד! הערר נעמענ', וועלכער בעקאנטליך דעפוטירטער דעס זילאהער וואהל-בעצירקעס איזט, איזט נעמליך אין איינער אם 16. דיעזעס אים רייכסטאגע געהאלטענען רעדע פיר דיא אינטערעססען דעס סילאדיער קאָמיטאטס זעהר וואָרם איינגעטרעטען! — עס גערייכט אונס צור פרייידע, וועגן דיא טהאָטיגקייט איינעס יידישען דעפוטירטען ניכט נור זייטענס דער וואָהלער דעס פאָן אהם פערטרעטענען בעצירקעס, זאָנדערן זיי-טענס איינעס גאנצען קאָמיטאטס ווירדיגונג אונד אנערקענונג פינדעט!

* (דער דייטשע קראָנפרינץ אונד איין יידישער פראָפעסאָר.) אוס בער-לין ווירד בעריכטעט: „בעקאנענטליך וואורדע דער וועלטבעריהמטע יידישע געלעהרטע, אונזווערזיטאָטס-פראָפעסאָר דר' מ' לאצארוס, מיט דער אבהאלטונג איינער גערעדענק-רעדע בייא יענער פייער בעטרויט, וועלכע צו עהרען דעס גראָסען דייטשען דיכטערס פריעדריך פאָן שיללער בענאנען וואורדע. דר' לאצארוס האט זיך דיעזעס אויפטראגעס אין זאָ גלאָנצענדער וויזע ערלעדיגט, דאס דער דייטשע קראָנפרינץ, דער בייא דיעזער פייער אנוועזענד וואר, דען יידישען אונזווערזיטאָטס-פראָפעסאָר דורך איינע אָפפענטליכע אנשפראָכע אויסצייכנעטע. אכט טאגע שפאָטער וואורדע דר' מ' לאצארוס פאָם דייטשען קראָנפרינצען צו איינעס הויז-באללע געלאדען, וואָ דער יידישע געלעהרטע נייערדינגס אָוואָהל זייטענס דעס קראָנפרינצען, אלס אויך זייטענס זאָממטליכער גאָסטע מיט צייכען אויפריכטיגער האָכאכטונג אונד אנערקענונגס איבערהייפט וואורדע!“ — אָב אויך האָפ-פיעדיגער שטאָקער צו דיעזעס באללע אים פאלאטע דעס קראָנפרינצען צוגעצאָגען וואור-דע, ווייסען ווייר ניכט. אללין וועגן יא — זאָ דורכפטע ער דאָרט איינע „טרוריגע פיגור“ געשפיעלט האבען, וויא איינסט „המן“ בייא דען אויסצייכנונגען, דיא דעס „מרדכי היהודי“ צו טהייל וואורדען! — ווייר וואָללען היער נור הערפאָרהעבען, דאס דר' לאצארוס ניכט צו יענען יידישען אונזווערזיטאָטס-פראָפעסאָרען געהאָרט, וועלכע דאס יודענטהום פאָן זיך ווערפען, זאָנדערן שטעהט דערזעלבע אן דער שפיטצע דער יידישען האָכשולע צו בערלין, אונד איזט דער האָכ-געלעהרטע מאנן גלייכצייטיג אויך איין זעהר טהאָ-טיגעס אונד אייפריגעס מיטגליעד דעס פאָרשטאנ-דעס דער בערלינער קולטוס-געמיינדע!

* (איין יודע פערשוואונדען.) דער אין דער הויפטשטאדט וואָהנענדע יידישע וויינהאָנד-לער ב' שאָנפעלד איזט זייט דעם 26. דיעזעס פערשוואונדען. אין איינעס צוריקגעלאסענען שריי-בען אן זיינע פאמיליע ערקלאָרטע דערזעלבע, זיך דאס לעבען נעהמען צו וואָללען! אלס גרונד פיר דען בעאבזיכטיגטען זעלבסט-מאָרד ווירד אין דעס ערוואָהנטען שרייבען „לעבענס-איבערדרוס“ אנגע-געבען. (אלל דאס קאָממט נור אין אונזערער „מאָ-דערנען“ געזעללשאפט פאָר. אין פריהערען צייטען האט ניעמאנד פאָן „לעבענס-איבערדרוס“ געשפראָ-כען, זאָנדערן ווישטע זיך יעדער, דא דאס געווים-סען ריין אונד רוהיג וואר, מינדעסטענס 120 יאהרע אלט צו ווערדען!)

געטיינע אונד אויסריכטונג. אלליין דעם געזעטצע מוס זיין לויף געלאססען ווערדען. פאר דעם געזעטצע גילט דאס „אנזעהען דער פערזאן“ ניכט, אונד זא קאנן עס לייכט קאממען, דאס דער אונגליקליכע זיינען 70-יאהר יגען נעבורטס-טאג הינטער דען פייכ-טען קערקער-מויערן ווירד פייערן מיססען! אללענ-פאלס איין זעהר טרוריגעס געשיק דאס, ווענן מאן פאסט אם אבשלוסס דעם לעבענס זיינע גאנצע פערגאנגענהייט דורך אין געמיינעס פערברעכען בעוודעלט!

* (דער נייעסטע פאסט-דיעב-שטאהל.) וואהרענד דיא היעזיגע פאליציא זיך פערגעבליך בעמיהט, דען גראסען דיעבשטאהלען, וועלכע ביא דער היעזיגען פאסט מיט אונערהאר-טער פרעכהייט פעראיבט וואורדען, אויף דיא שפור צו קאממען, אונד מאן זיך אום דיא גאנצע זאכע גאר ניכט מעהר צו קיממערן שיינט, איזט עס דער-זעלבען דיעזער טאגע ענדליך גלונגען, דען דיעב איינער קליינען געלד-זענדונג צו ערווישען. פאר איינען טאגען איזט נעמליך אויף דעם היעזיגען צענטראל-באהנהאף איינע פיר יאס-בערעני בע-שטיממטע געלד-זענדונג פאן 5324 גולדען אין פער-לוסט געראטהען. דער פערדאכט פיעל אין ערס-טער רייהע אויף דען פאסט-דיענער סאבו, וועל-כער דען אמבולאנצ-פאסטוואגען, אין וועלכעם זיך גענאנטע סוממע בעפאנד, בעגלייטעטע, סאבו רייזטע צווייא טאגע שפאטער נאך זיינער היימאטה ענינג, אונד גאב פאר, פאן דארט איינע גערינגטס. פארלאדונג ערהאלטען צו האבען. דיא פאליציא שאפפטע פערדאכט, אונד זאגליך בעגאבען זיך דארטהין דער פאסט-דירעקטאר, אין פאסט-אינ-שפעקטאר אונד אין שטאדט-הויפטמאנן, אום דער זאכע נאכצופארשען, וועלכען עס אויך געלונגען איזט, אין דעם גענאנטען פאסט-דיענער סאבו דען דיעב צו ענטדעקען. סאבו האטטע דאס געלד אין דער וואנד איינער שיער אין דער נאהע איינעס אידם געדארינגען הויזעס אין עגינג פערשטעקט. דיא סוממע וואורדע בעריים אן דיא היעזיגע פאסט-דירעקציאן צוגעזענדעט אונד סאבו דעם שטראפ-גערינגטע איינגעליעפערט.

* (פאסט-דיעבשטאהל — אין בעל-גראד.) וויא איינע דעפעשע אוס בעלגראד מעל-דעט, וואורדע ביא דער דארטיגען פאסט דיעזער טאגע אין פאקעט געשטאהלען, אין וועלכעם זיך אין פאקעט אם ווערטהע פאן 40,000 פראנקס בעפאנ-דען. דיא דיעבע זינד שפירלאס פערשוואונדען.

* (ריבערישער איבעראל אייגעס יודען.) אם 17. דיעזעס אבענדס דראנגען צוויי ריבער אין דאס געשאפט דעם יידישען קופמאנעס בריין אין וואיטצען, פייערטען אויף איהן איינען רעוואלווער אב, וואהרוך ער אן דער היפטע פערוואונדעט וואורדע, ראפפטען אללעס צוזאממען, וואס איהנען צוגאנגליך וואר, וואהרוך זיא דיא פלוכט ערגרייפען. ווער דיא ביידען ריבער געווען — דאפאן דאס גיעמאנד אינע אהנונג. דיא פאליציא ביעטעט אללעס מאגליכע אויף, אום דיעזעלבען צו ערווישען. אין דען מיסטען פאללען האבען יעדאך דיא אונגארישען ריבער אינע וויטע גראסערע גע-שיקליכקייט אן דען טאג געלעגט. אלס דיא אונגא-רישע פאליציא!

געשעפטסבעריכט.

דיא געשאפטס-קריזיס, וועלכע אין דער צווקער-בראנש בעגאנגען, האט ווייטערע קרייזע אין מיטלידענשאפט געצאג-גען. דאצו קאממען נאך דיא פערשיעדענען פעראונטרי-אונגען, וועלכע ווייטענס מעהרערער באנק-בעאמטען פעראיבט וואורדען, אום דיא שווינדונג אים אללגעמיינען גאנצליך הערואב צו דריקען. דיא באהמישע באדען-קרעדיט-געזעלל-שאפט אין פראג, האט בעריים דען קאנקורז אנגעמעלדעט. דיא קראיגישע עשקאמפט-געזעללשאפט אין לאיבאך איזט אין צאהלונגס-שטאקונג גערעטהען, דאס גראס-האנדלונגס-הויז עמאנועל ביאך אונד קאמפאניע אין ווייען, איזט עבענ-פאללס אינזאלווענט. עס זינד דיעס קיינע געוואהנליכען עראיגנישסע, דא עס זיך היער אום פעלע מיללייאנען האנ-דעלט. דער קרעדיט איזט היעדורך זעהר קנאפפ געראטהען, וויל אללע געלד-אינשטיטוטע דיא קינדיגונג דער ביא דענ-זעלבען איינגעלעגטען קאפיטאלייען בעפיכטען אונד היעצו באארעס געלד פארראטהיג האלטען מיססען, וואהרוך זיא אים עשקאמפטירען פאן וועכסעלן זעהר צוריקהאלטען מיס-סען. מאן בעפיכטעט פיר דען נאכסטען אולטימאן דען שטורץ זא נסט נאנץ נוטער פירטען.

דיא באהזע איזט עבענפאללס פערשטיממט, אונד אונטערלינגען דיא פאפיערע איממערוועהרענדען שוואנקונ-גען אונד צומייסט ריקגאנגיגער מענדענינ.

דאס נעטרייד-געשאפט איזט נארמאל, ווייט אונזע-רעס לעמצטען בעריכטס זינד דיא פרייזע דיעזעלבען געבליע-בען, דעסו

איהרען גלייבינערן, דיא דאמיט ענדעטען, דאס מאן דיא ביידען ברידער מיט שטאק-פרינגלן מיסהאנ-דעלטע. אהנעהין דורך פינאנציעללע פערלעגענהיי-טען גערייצט, קאָנגנטען זיא דיא קראָנקינג איינער זאָלכען אָפּפענטליכען בעליידיגונג ניכט מעהר ער-טראגען, וועסהאלב זיא דען טרוריגען ענטשלוס פאסטען, איהרעס לעבען איין געוואלטזאמעס ענדע צו בערייטען." — דער וויינער פלאטץ זאָלל היי-דורך מיט 600,000 גולדען געטראָפּפען זיין. אללין עס זאָללען אויך צוויא פרעסבורגער פירמען, מעה-רערע פירמען אין גראָס-טאפּאָלטשאן אונד אין אנדערען אָרטשאפטען דער שלאָוואקישען גענענד דורך דען צוזאמענשטורץ דער פירמא „ברידער וואָטטיטץ" זעהר עפפענדליכע פערלוסטע ערלי-דען. — איינע דעפעשע אוס הימבערג זעלבסט מעלדעט: „דיא ברידער וואָטטיטץ לאנגטען היער אם 27. דיעזעס נאכטס מיטטעלס פאקער אן. זיא בעגאבען זיך צו איהרער מאלצ-פאבריק, וואָ זיא פאָם מאשינען-מייסטער געזעהען וואורדען, דעסען גרוס יעדאָך ניכט ערווידערטען. זיא בעגאבען זיך זאָגלייך אויף דען פרוכט-באָדען. איינגע מינוטען שפּאָטער האָרטע דער מאשינען-מייסטער איינגע ראשע שריטטע אונד גלייך דארויף איינען דאָפּפעל-שוס. ער שטירמטע זאָגלייך דיא טרעפּפע צום באָ-דען הינויף, דאָך דיא ביידען ברידער לאנגען בעריישט טאָדט דאהינגעשטעקט." — דיא פערוואנדטען דער ביידען זעלבסט-מאָרדער, וועלכע נאָך וואָהרענד דער נאכט נאך הימבערג אילטען, ערקלאָרטען, דאס זיא גערנע דען ביידען ברידערן איפּגעהאָלפען האָטטען, אללין עס האטטע נעמאנד פאָן איהנען איינע אהנונג, דאס דיעזעלבען אין זאָלכען געלד-פערלעגענהייטען זיך בעפינדען!" — (איך היער אין פעסט האבען דיא זעלבסט-מאָרדער זעהר ריכטיג פערוואנדטע. דיא נאכריכט ווירקטע איך אין היי-זיגען יידישען קרייזען נאכגעראדע ערשטטערנד.)

* (נאָך גנאָדיג אבגעלופּען!) שאָן אם 6. אקטאָבער דיעזעס יאהרעס האט איין יידישער איינוואָהנער אוס טאפּאָ-פעללע (פעסטער קאָמי-טאט), נאמענס לאדיסלוס בערענ, דאס אונ-גליק, דורך אונגעשיקטעס האנטערען מיט איינעם רעוואָלווער, דען כריסטליכען גאסט-ווירטה, אלעק-סאנדער באלאָטאָן, צו ערשיעסען. דיא אנטי-סעמיטישען בלאָטטער שלוגען היעריבער נאטירליך לאָרם. אויך דיא פרוא דעם באלאָטאָן בעהויפּטע-טע, דאס דער יודע אבזיכטליך אונד צוואר אוס „בראָ-ניד" דען מאָרד פערראָבט האָטטע, ווייל אויך זיא איין „געשאָפּטכען" פיהרע. דיא ציינגען, דיא ביא דיעזעם אונגליקע צוגעגען וואָרען, זאגטען יעדאָך אללע צו גונסטען בערענים אוס. אם 27. דיע-זעס קאם דער פאלל פאָר דעם פעסטער גערישטס.

זאָ פרימיטיוו אין דער נענענוואָרט דעם פאָן איהר בעאורטהיילטען יידישען נעלעהרטען שפּרעכען זאָללען?

פערדאָ וואוסטע ניכט, זאָללטע ער איבער דיא ראָ-הייט איינער זאָלכען גערינגשאָטצונג לאכען אָדער עמפּאָרט זיין; — זיין הערץ, דאס ערסט דיעזעס וועזען מיט אָפּפע-נען ארמען ענטגעגענעאילט וואר, צאָג זיך ענט-טיישט צוריק.

וואָהרענד ער נאָך אימער שפּראכלאָז פאָר זיך הין זאה, ערהאָב זיך דיא נראָפּן פאָן איהרעם טשצע. מיט יעגער הערבלאסס ענדען פריינדליכקייט, וועלכע פיר דען זעלבסט-בעוואוסטען מאנן מעהר קראָנקענד אלס שמייכעלהאפט איזט, נאָהערטע זיא זיך דעם ראבבי אונד זאגטע: „איך פינדע אין איהנען מעהר, אלס איך צו פינדען האָפּפטע, איך דאכטע —

זיא פינדען מעהר? (אונטערבראך פערדאָ מיט לוי-טעם לאכען דיעזע פרוא, דיא ער צו שאָן פאגד, אום איהר זאָ צו ערווידערן, וויא עס איהר לאָכערליכער, בעמיטלי-דענסווערטהער האָכמוטה פערדיענטע) זיא פינדען מעהר? אבער זיא פינדען, וויא עס שיינט, נאָך אימער ניכט נעגוג?" . . .

דיא נראָפּן איבעריראשט, ערשרעקט דורך דאס לויטע לאכען, דורך דען האָהנישען בליק דעם ראבבי, זאה ראש צו פערדאָ עמפאר . . איין דורכדרינגענדער בליק דעם שטאָלץ אונד רוהיג פאָר איהר שטעהענדען מאנגעס ערקלאָרטע איהר פלאָטצליך אללעס. זיא פיהלטע אוינגעבליקליך, וויא גיעדרינ זיא אין דער אכטונג איינעס מאנגעס שטעהען מיס-סע, דער, אן ווייסען אונד עמפּפינדונג איהר טויזענדפאך איבערלעגען, זיך פאָן איהר וויא איין „טראָדעל-יודע" בע-האָפּע צור פערהאנדלונג. דאס שטראָפּ-נעריכט פערוארטהיילטע דען „אונגעשיקטען יודען" צו דרייא מאָנאטען געפאָנגנים. — אין אונזערען טאגען מוס מאן פרעה זיין, דאס דער אונגליקס-פאלל זאָ גנאָדיג אבגעלופּען איזט!

* (דיא יידישע שולע אין יערו-זאלעם.) לויט איינעם בעריכטע דער „חברת כל ישראל חברים" האבען זיך אין לעטצטערער צייט דיא אויסגאבען דער אין יערוזאלעם פאָן באראָן הירש אונד דעם פאריזער ראָטהשילד סובוועניציאָ-נירטען שולע, דורך דיא טאָגלך צונעהמענדע צאהל דער שילער, זאָ זעהר פערמעהרט, דאס עס נון אונ-אומגאָנגליך נאָטהוג ערשיען, אום ווייטערע אינטער-שטיצונגען אנצוזוכען. צו דיעזעם צוועקע וואורדע נון דער דירעקטאָר דער שולע, הערר נ'סים בע-האר, נאך פאריז געשיקט, אום איבער דיעזען גענענשטאנד אן דאס פאָרטיגע צענטראל-קאָמיטע בעריכט צו ערשטאטטען. פאָן פאריז בעגאב זיך הערר נ'סים נאך לאָנדאָן, וואָ ער דען האָכסטען יידישען פערזאָנליכקייטען פאָרגעשטעללט וואורדע, ביא דענען ער אויך פיר דיא יידישע שולע אין יערוזאלעם איינע אויסעראָרדענטליכע סובוועניציאָן פאָן 2050 פּפונד שטערלינג ערווירקטע. פאָר זיינער אבריייזע וואורדע הערר נ'סים אויך פאָן דעם גראָ-סען מענשען-פריינדע מאָנטעפיאָרע אין ראָסגאטע עמפּפאָנגען. הערר נ'סים איבערבראכטע דעם וועלטבערהמטען גרייזע דיא גליקווינשע זיינער שילער צו זיינעם הונדערטיאָהריגען געבורטס-טאגע אונד איבערריכטע איהם גלייכצייטיג איינע שאָנע „מנורה" אוס אָליפּען-האָלץ, וועלכע אין דער שולע פאָן יערוזאלעם אנגעפערטיגט וואורדע.

* (פורכטבארעס ערד-בעבען.) אוס מאדריד ווירד פאָם 28. דיעזעס טעלעגראָפירט: אין דער שפּאנישען פרוינץ גראנאדא האט איין פורכט-באָרעס ערד-בעבען שטאטגעפונדען, ביא וועל-כעם 266 מענשען אומס לעבען געקאָממען.

* (וויא מאן צו מיללאָנען גע-לאנגט.) דיא דעפרוידאציאָן ביא דער נידערי-עסטערריכישען עשקאָמפּטע-באנק ווירד נאָך אומ-מער פאָן דען ציטונגען לעבהאפט בעשפּראָכען. הייטע וועגדעט זיך יעדאָך דאס גראָסטע אינטע-רעססע דעם הויפּט-מיטשולדיגען יוינערס צו, נעמליך דעם קופּפלער, דער זיך אין האָפּט בעפינדעט. קופּפ-לערס פערזאָן ביעטעט אבער איך אינטערעססע גענוג, אום זיך מיט איהר צו בעפאסען, דעגן זאָלכע קלוגע געשעפטס-ליטע דירפטע עס נור זעהר וויניגע גע-בען אונד איזט עס איבערהויפּט פיר דיא געשאָפּטס-וועלט פאָן ניכט גערינגעס אינטערעססע צו ערפאהר-רען, איך וועלכע וויזע דיעזער מאנן זיך זאָ עמ-פאָרגעשוואונגען אונד וועלכעס פערפאהרען דער-

זעלבע ביא שליעסונג איינעס געשעפטעס געוואָהנליך באָאָבאכטעטע. אוים דען צאהלרייכען געשאָפּטס-קייפען קופּפלערס וואָללען ווייר נון איינען אונזערן לעזערן מיטטהיילען: איינמאל קופּפטע נעמליך דיעזער גערעבענע געשאָפּטס-מאנן, דער מיט אללען מאָנ-ליכען ארטיקלען האנדעלטע, איינען לעערען גרונד, אום דען בעטראג פאָן דרייצעהן טויזענד גולדען, וועלכען ער דורכאוים נור מיט גראָסעם נוטצען פער-קייפען וואָללטע. וואָהרענד איין געוואָהנליכער מענש ביא דיעזעם גרונד-שטיקע האָכסט וואהרשיינליך איינינע טויזענד גולדען איינגעביסט האבען ווירדע, מאכטע דער קלוגע קופּפלער דאביא איין גלאָנצענ-דעס געשאָפּט, אונד צוואר אין פאָלגענדער וייזע: אין דער נאָהע דיעזעס גרונד-שטיקעס האטטע נעמ-ליך דער רייכע האלצ-האָנדלער פּפייפּפער איינען האָלצ-פלאטץ. אן דיעזען ווענדעטע זיך נון קופּפלער מיט דער פראגע, אָב ער דענן ניכט געניינט וואָרע, אהם דיעזען האָלצ-פלאטץ צו פערקייפען. דער שענגאלע קופּפלער, וועלכער ניכט אוס ענטפּערנ-טעסטען דיא אבזיכט האטטע, דיעזען פלאטץ צו קייפען, באט זאָגלייך פיר דענזעלבען איינען פריי פאָן 80,000 גולדען, אום דען פּפייפּפער, דער זיינען פלאטץ בענאָטהיגטע צו בלעגדען, אונד אהם לוסט צום פערקייפען צו מאכען. אלס זיך יעדאָך פּפייפּפער נאָך איממער וויינגערטע, פערשפּראך קופּפלער פיר דען האָלצ-גרונד 100,000 אונד ענדליך 120,000 גול-דען. דער געבלענדעטע פּפייפּפער וואָללטע איינען זאָלך האָהען בעטראג ניכט מעהר צוריקווייזען אונד שלאָם דאס געשאָפּט מיט קופּפלער אין דער וויזע אב, דאס דערזעלבע 25,000 גולדען אלס אנגאבע צו געבען האט, וועלכער בעטראג אבער פערלאָרען זיא, ווענן ער בינגען אכט טאגען דיא איבריגען 95 טויזענד גולדען ניכט ערלעגען זאָללטע. קופּפלער, וועלכער וואוסטע, דאס פּפייפּפער פיר זיין האָלצ-לאגער איינגען אנדערען גרונד קייפען מיססע, שיקטע נון נאך אבשלוס דיעזעס געשאָפּטעס זאָגלייך איינען אנגעטען צו פּפייפּפער, מיט דעם אנטראגע, אָב ער ניכט דען אין דער נאָהע זיינעס גרונדעס ליעגענדען פלאטץ פיר זיין האָלצ-לאגער קייפען מאָכטע. פּפייפּפער דער קיינע אהנונג דאפאָן האטטע, דאס דיעזער גרונד דעם קופּפלער געהאָרע, קייפטע דענ-זעלבען דורך איינען פערמיטטלער אום דען בעטראג פאָן 80,000 גולדען אונד פרייעטע זיך שאָן, 40,000 גולדען פערדיענטע צו האבען, דא ער דאָך פיר זיינען גרונד פאָן קופּפלער 120,000 גולדען ערהאלטען זאָללטע. נאך אבלויף דער אכט טאגע, וואורדע נון קופּפלער איפּגעפאָרדערט, דען רעסטירענדען קוי-בעטראג פאָן 95 טויזענד גולדען אן פּפייפּפער צו ערלעגען. נון ערקלאָרטע אבער דער קלוגע קופּפ-לער, דאס ער זיך דיא זאכע איבערלעגט אונד דיא

זאָ פרימיטיוו אין דער נענענוואָרט דעם פאָן איהר בעאורטהיילטען יידישען נעלעהרטען שפּרעכען זאָללען?

פערדאָ וואוסטע ניכט, זאָללטע ער איבער דיא ראָ-הייט איינער זאָלכען גערינגשאָטצונג לאכען אָדער עמפּאָרט זיין; — זיין הערץ, דאס ערסט דיעזעס וועזען מיט אָפּפע-נען ארמען ענטגעגענעאילט וואר, צאָג זיך ענט-טיישט צוריק.

וואָהרענד ער נאָך איממער שפּראכלאָז פאָר זיך הין זאה, ערהאָב זיך דיא נראָפּן פאָן איהרעם טשצע. מיט יעגער הערבלאסס ענדען פריינדליכקייט, וועלכע פיר דען זעלבסט-בעוואוסטען מאנן מעהר קראָנקענד אלס שמייכעלהאפט איזט, נאָהערטע זיא זיך דעם ראבבי אונד זאגטע: „איך פינדע אין איהנען מעהר, אלס איך צו פינדען האָפּפטע, איך דאכטע —

זיא פינדען מעהר? (אונטערבראך פערדאָ מיט לוי-טעם לאכען דיעזע פרוא, דיא ער צו שאָן פאגד, אום איהר זאָ צו ערווידערן, וויא עס איהר לאָכערליכער, בעמיטלי-דענסווערטהער האָכמוטה פערדיענטע) זיא פינדען מעהר? אבער זיא פינדען, וויא עס שיינט, נאָך אימער ניכט נעגוג?" . . .

דיא נראָפּן איבעריראשט, ערשרעקט דורך דאס לויטע לאכען, דורך דען האָהנישען בליק דעם ראבבי, זאה ראש צו פערדאָ עמפאר . . איין דורכדרינגענדער בליק דעם שטאָלץ אונד רוהיג פאָר איהר שטעהענדען מאנגעס ערקלאָרטע איהר פלאָטצליך אללעס. זיא פיהלטע אוינגעבליקליך, וויא גיעדרינ זיא אין דער אכטונג איינעס מאנגעס שטעהען מיס-סע, דער, אן ווייסען אונד עמפּפינדונג איהר טויזענדפאך איבערלעגען, זיך פאָן איהר וויא איין „טראָדעל-יודע" בע-האָפּע שטיממע: „איך פינדע, דאס דער שאָפּבליק דער נראָפּן זעהר באלד דאס איינצינע בעמערקט האט, וואס מאן איהנען, נעעהרטער הערר ראבבי, צום פאָרוואורף מאכען קאָנגטע, ווענן איין פאָרוואורף אונס איבערהויפּט ערלויבט זיין ווירדע. עס איזט איהר שטעללטע ערגעבען אין איהר שיקזאל. פיר נייסטרייכע דאמען נינבט עס ניכט שטערצלי-כערעס, אלס ווענן זיא זעהען, דאס בעדייטענדע מאָנגער דורך אונבעדייטענדע הינדערניססע צו גרונדע נעהען. זיא מאָנגען אוים דיעזעם פריימוטהע דער נראָפּן איהרע טהייל-נאהמע פיר זיא ערקענגען, צוגלייך אבער אויך דיא וואהר-הייט איהרעס פאָרוואורפס. זיא בעאָבאכטען אין איהרעס קרייזע צו פיעלע שיקליכקייטען! יא, עהרווירדיגער הערר ראבבי, זיא לייסטען זאָ פיעלעס אוים ריקוינטען פיר איהרע גלויבענס-בענאָסען, דיא אלס באללאסט אן איהרעס פרייען ווייללען האָנגען! דאס איזט איין פערבעבען נעגען זיך זעלבסט! וויא לאנגע נאָך וואָללען זיא דיא אדלער איהרעס נייסטעס אונד פרייען ווייללענס אים קאָפּגע דיעזער ריקוינ-טען שמאכטען לאסען? ערוואכען זיא דאָך ענדליך צו איינעם טהאטקראָפּטיגען לעבען!" . .

„וואס זאָלל איך?" — פראגטע פערדאָ באנגע אויפ-אטהמענד.

„שאָפּען! ווירקען! (ריף יעטצט בעניסטערט דיא נראָפּן) וואס ניטצט אלל איהר דענקען? קיין נעדאנקע איזט קיהן, קיהן איזט נור דיא טהאט!" . .

„דאָך איזט אונס, דען שוואכען, נור דאס דענקען מאָגלך, ניכט דאס ווירקען!" — ענטגע-נעטע פערדאָ.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

האנדעלט זאה. זיא שאָממטע זיך נון איהרעס פעהלנרייפּפס. איינע דונקלע ראָטהע, דיא איהרע וואנגען בעדעקטע, נאב דעם אין זיינער עהרע פערלעטצטען פערדאָ איינע נעגוג-טהואונג, דיא איהן פאָסט זיינען לוטען האָהן בערייען ליעס. דיא נראָפּן פאגד נאָך איממער קין וואָרט, זיא שטאנד, דען בליק צו באָדען געזענקט. אָהנע רעגונג פאָר דעם יידישען געלעהרטען.

פערדאָ טראט איינען שריטט צוריק, איהן שמערצטע דיעזער איינדרוק זיינער העפּטיגקייט; דיא האָנדע פאלטענד באט ער מיט לייזע ציטטערנדער שטיממע: „פערגעבען זיא דאָך, מאדאמע!"..

דיעס אללעס וואר דאס ווערק איינעס אוינענבליקס.

דיא נראָפּן ערהאָב לאנגזאם איהר הויפּט; מיט דער אינינינקייט איינעס עבען פערוואהרטען פיינדעס ערווידערטע זיא לאָכעלנד: „עס איזט אללעס פערגעסען אונד פער-געבען!"..

עס לאג איינע זאָ אינינע רייע, איינע זאָ אויפ-ריכטיגע אנערקענונג זיינעס רעכטס, וויא זיינעס מאָנגליכען שטאָלצעס אין דעם טאָגע דער נראָפּן, דאס פערדאָ'ס הערץ פאָר פריידע ערבעבט.

דער פרעמדע הערר, דער דען האָהען ראנג איינעס „נעהיים-ראטהס" איינגאהם, וואר איין צו געוואנדטער האָפּ-מאנן, אלס ער דיא עבען איינטרעטענדע שטיללע, דיא פיר ביידע, נעמליך פיר פערדאָ אונד פיר דיא נראָפּן, דריקענד צו ווערדען דראָהטע, לאנגע האָטטע וואָהרען לאסען; דער נעהיים-ראטה וואר דאהער ענטשלאָסען, דער פערלע-נענהייט ביידער פארטיען איין ענדע צו מאכען.

אינדעם ער צו פערדאָ טראט, ריף ער מיט לעב-

זאָ פרימיטיוו אין דער נענענוואָרט דעם פאָן איהר בעאורטהיילטען יידישען נעלעהרטען שפּרעכען זאָללען?

פערדאָ וואוסטע ניכט, זאָללטע ער איבער דיא ראָ-הייט איינער זאָלכען גערינגשאָטצונג לאכען אָדער עמפּאָרט זיין; — זיין הערץ, דאס ערסט דיעזעס וועזען מיט אָפּפע-נען ארמען ענטגעגענעאילט וואר, צאָג זיך ענט-טיישט צוריק.

וואָהרענד ער נאָך איממער שפּראכלאָז פאָר זיך הין זאה, ערהאָב זיך דיא נראָפּן פאָן איהרעם טשצע. מיט יעגער הערבלאסס ענדען פריינדליכקייט, וועלכע פיר דען זעלבסט-בעוואוסטען מאנן מעהר קראָנקענד אלס שמייכעלהאפט איזט, נאָהערטע זיא זיך דעם ראבבי אונד זאגטע: „איך פינדע אין איהנען מעהר, אלס איך צו פינדען האָפּפטע, איך דאכטע —

זיא פינדען מעהר? (אונטערבראך פערדאָ מיט לוי-טעם לאכען דיעזע פרוא, דיא ער צו שאָן פאגד, אום איהר זאָ צו ערווידערן, וויא עס איהר לאָכערליכער, בעמיטלי-דענסווערטהער האָכמוטה פערדיענטע) זיא פינדען מעהר? אבער זיא פינדען, וויא עס שיינט, נאָך אימער ניכט נעגוג?" . . .

דיא נראָפּן איבעריראשט, ערשרעקט דורך דאס לויטע לאכען, דורך דען האָהנישען בליק דעם ראבבי, זאה ראש צו פערדאָ עמפאר . . איין דורכדרינגענדער בליק דעם שטאָלץ אונד רוהיג פאָר איהר שטעהענדען מאנגעס ערקלאָרטע איהר פלאָטצליך אללעס. זיא פיהלטע אוינגעבליקליך, וויא גיעדרינ זיא אין דער אכטונג איינעס מאנגעס שטעהען מיס-סע, דער, אן ווייסען אונד עמפּפינדונג איהר טויזענדפאך איבערלעגען, זיך פאָן איהר וויא איין „טראָדעל-יודע" בע-

*(יידישע אקערבוי-קאָלאָניע אין בעסאַראַבין.) דאס אין פעטערסבורג ערשיינענדע „יידישע פאָלקס-בלאַטט" שרייבט: „דער באַנקיער פעריקלעס פעדאָראָוויטש ראָדאָקאַנאָכי איז אָדעסאַ, וועלכער אין בעסאַראַבין 24000 דיסיאַטע (אָך) פעלדער בעזיטצט, האָט זיך ענטשלאָסען, זיין אייגענטהום צו גונסטען יידישער קאָלאָניסטען צו פערטהיילען. ער וויל יעדער יידישען פאַמיליע, דיא זיך דעם אקער-בוי ווידמען וויל, 10 ביז 15 „דעססיאַטע" אויף 36 יאהרע, אונד איבער-דיעם הינלאַנגליכען גרונד צור איינריכטונג פאָן וואָהנונגען געבען. דיא ערסטען צוויי יאהרע ווירד פאָן דען אנזיעדלערן גאַר קיינע צאהלונג פערלאַנגט. ערסט פאָם דריטטען יאהר ווערדען זיא בלאָס צו 3 רובעל אָהרליך פיר איין „דעססיאַט" צו צאהלען האבען. דיא וואהנ-היזער בלייבען 12 יאהרע פאָן יעדער צאהלונג פריי. מיט האָלץ אונד אנדערען מאַטעריאַלען ווערדען זיא שטעטס אָהנע בעצאהלונג אונטערשטיצט. דער ראָדאָקאַנאָכי איסערטע אויך דען ווילליגען, יעדער פאַמיליע 1000 רובעל געגען בעצאהלונג פאָן 5 פערצענט צור אמאָרטיזירונג אין 36 יאהרען צו לייהען!" (אונזערע לעזער ווערדען וואָהל וויסען, דאס בעסאַראַבין בין צום לעטצטען רוסיש-טירקישען קריעגע צו רומאָניען געהאָרטע. געגענוואָרטיג יעדאָך געהאָרט עס צו רוסלאַנד. ווער בעגריסען יעדעס שטעבען צור גרינדונג יידישער אקערבוי-קאָלאָניען מיט אייסרכטיגער פריידע?)

*(איין וואהנזינניגער אונד זיין וואָרטער.) גראָסעס איפזעהען ערעגט אין דען יידישען קרייזען דער הייפטשטאַדט פאָלגענדער פאַלל: אם 23 דיעזעס ענטדעקטע מאן אין דער היטטע איינעס וויינגאַרטענ-בעזיטצערס אין אָפען צוויי יונגע לייטע געבען אינאנדער אן איינעס באַל-קען ערהענקט. דיא אָבער-קליידער אונד דיא העמד-קראגען דער בידען יונגען לייטע וואורדען אויף איינער באנק געפונדען, וואָ זיא פיין זייבערליך לאַגען. אן דען בידען לייטען וואר קיין צייכען בע-מערקבאר, וועלכעס אויף איינע איסערליך אנגע-ווענדעטע געוואַלט דייטען זאָלטע. נאָך אן דעם-זעלבען טאגע וואורדע פעסטגעשטעללט, דאס דער איינע יונגע מאנן, דער 22-אָהריגע זאָהן דעם אלל-געמיין בעקאַנטען יידישען ליקאָ-פאַבריקאַנטען יאַ-קאָב פינאַלי וואר, וואָהרענד מאן אין דעם אנדערען יונגען מענשען איינען געוויסען געאָרג באַבער ערקאַנטע. דער יונגע פינאַלי וואר געמליך גייסטעס-קראַנק, וועסהאַלב דיא עלטערן איהם אלס וואָרטער דען געאָרג באַבער בייגאַבען, דער דען גייסטעס-צעררייטטעטען יונגען מאנן איבער-אללהין בעגלייטען אונד איבערוואַכען מוסטע. אם 20. דיעזעס ענטפערנטען זיך בידע אויס דעם הויזע אונד קעהרטען ניכט מעהר צוריק. יאקאָב פינאַלי ערשטאַטטעטע וואָהל בייא דער פאָליציאַ דיא אנ-צייגע וועגען דער בידען פערשוואונדענען יונגען לייטע; אללין אללע נאכפאָרשונגען נאך דענזעלבען בליעבען ערפאָלגלאָז, ביז זיא, וויא געזאגט, אם 26. דיעזעס איפגעהענקט איפגעפונדען וואורדען. מאן פערמוטהעט, דאס דער גייסטעס-קראַנקע יונגע פינאַלי זיינעס וואָרטער באַבער ענטוויישט זיא. דיעזער זוכטע זאָראַנן דען פליכטלינג אונד פאַנד איהן ערהענקט. אויס פורכט פאָר דער שווערען פעראַנטוואָרטליכקייט, דירפטע זאָראַנן אויך דער אונגליקליכע וואָרטער זיך ערהענקט האבען!

* (געגען דען אנטי-סעמיטיסמוס.) אם 28. דיעזעס (עסטערן) וואורדע אין ווין איינע גראָאַרטיגע אַרבייטער-פערזאַמלונג אבגעהאַלטען, אין וועלכער געגען יעדען פערראַבט אלס וויר-דען דיא אַרבייטער איינע אנטי-סעמיטישע ריכטונג בעפאָלגען, איפפ פייערליכסטע פראָטעסטירט וואורדע.

* (צו דען יונגער-קופפלערישען שווינדליען!) אין דיעזער אנגעלעגענהייט האט דיא פאָליציליכע אונטערזוכונג אין ווין איינען ציעמליכען ערפאָלג צו פערצייכנען. עס וואורדע נעמליך אונטיטעלבאר נאך דעם פערשווינדען ווי-נער אין דער קאַסטע דער עשקאָמפּטע-געזעלל-שאַפט דער אבגאנג איינער סיממע פאָן 1,509,960 גולדען קאָנשטאַטירט, צוגלייך וואורדען 25 שטיק היפאָטעקען-אנטייזונגען פאָן 250,000 אונד 30 שטיק אונגאַרישע טרעזאָר-שיינע אין דער האהע פאָן 300,000 גולדען פערמיסט. נון קאָנגטע דיא פאָליציי-בעהאָרדע קאָנשטאַטירען, דאס עבען דיא בעצייכ-נעטען ווערטה-פאפיערע אים פאָרינען מאָנאַטע פאָן קופפלער בייא צוויי וויינער באנק-אינשטי-טוטען בעהויפ בעלעהנונג דעפאָזירט וואורדען, דיא עשקאָמפּטע-געזעללשאַפט האט זיך איהר אי-גענטהום בעריטט זיכערגעשטעללט.

* (פערגונטריאונגען, זעלבסט-מאָרדע אָהנע ענדע.) אוים לאַיבאַך, דער הויפטשטאַדט פאָן קראַין, ווירד פאָם 26-טען דיעזעס טעלעגראַפירט: „אין דער היעזיגען עש-קאָמפּטע-באנק וואורדע אין אבגאנג פאָן 70,000 גולדען ענטדעקט. הייטע אבענד אים 7 אוהר וואר דיא שטאאטס-אנוואַלטשאַפט אים באנק-געבייד אונד זאנדטע דיא פאָליציי אום דען באנק-דירעק-טאָר, הערן צענאַרי, איף וועלכען דער פער-דאַכט דער פעראונטריאונגען פעל. צענאַרי קאָם ווירקליך אין בעגלייטונג דער פאָליציי, דאך איף דער שטיגע, וועלכע צו זיינעם בירעאוי פיהרטע, יאגטע ער זיך מיט איינעם רעוואָלווער איינע קוגעל אין דיא שלאָפע, דאס ער זאָפאָרט טאָדט צוזאַממענזאנק!" — זאָ פערקאָממען איזט ליי-דער דאס הייטיגע געשלעכט. איינע גרענצענלאָזע לוקסוס- אונד גענוס-זוכט טרייבט דיא לייטע צו אל-לען מאָגליכען פערברעכען, אונד ווערדען זיא ער-ווישט, זאָ זונד זיא פיג גענוג, זיך דער וואָהלפער-דיענטען שטראפע דורך זעלבסט-מאָרד צו ענט-ציעהען!

* („קראַך" אונד זעלבסט-מאָרד!) איינע וויינער דעפעשע פאָם 28. דיעזעס מעלדעט: געסטערן אום 6 אוהר אבענדס האבען דיא ברידער מאָרין אונד סאמויעל וואָטטיטין, וועלכע דיא שעפס איינער זייט לאנגען יאהרען היער בעשטע-הענדען געטרייד-פיזמא וואָרען, איהרעס לעבען דורך רעוואָלווער-קוגעלן אין געוואַלטזאמעס ענדע געמאַכט. דיא ביידען ברידער, וועלכע אין דעם אונ-וויט פאָן וויין געלעגענען הימבערג אויך איינע מאלצ-פאַבריק בעזאָסען, האַטטען זיך אין איינע גראָסע גערסטע-שפעקולאַציאָן אינגעלאַסען, וועל-כע יעדאָך זעהר שטארק פערלשלוג, וואָדורך זיא איינען פערלוסט פאָן זעכציג ביז זעבציג טויזענד גולדען ערלیטטען האבען. דיא ברידער ליעסען נון איינע פערזאַממלונג איהרער גלייבינער אבהאַלטען, אים זיך ביא דעמזעלבען אין „מאָראַטאָריאָם" (בע-ווילליגונג צום צאהלונגס-אויפשוב) בין מיטטע מאָרין צו ערווירקען. ביא דיעזער געלעגענהייט זאָלל עס יעדאָך צו העפטיגען אויפטריטטען געקאָממען זיין, ווייל דיא פאָרגעלעגטע געשאָפטס-בילאַנץ ניכט גאנץ ריכטיג וואר. איבערדיעס זאָלל זיך דיא פריוא דעם איינען ברודערס אויף דיא מאלצ-פאַבריק מיט 10,000 גולדען פאָרגעמערקט לאַסטען האבען. אונ-טער זאָלכען אומשטאָנדען איזט עס נור בעגרייפ-ליך, דאס דיא גלייבינער אויך דיא בעוויללינגונג אי-נעם מאָראַטאָריאָם ניכט איינגעהען מאָכטען אונד אויף דיא ערעפפנונג דעם קאָנקורזעס דראָנגען. — נאָכדעם דיא גלייבינער דיא פערזאַממלונג פערליע-סען, פוהרען דיא ביידען נאך הימבערג, בעגא-בען זיך זאָגלייך אויף דען באָדען איהרער מאלצ-פאַבריק אונד ערשאָסען זיך, איינאנדער געגענאַ-בער שטעהענד. ביא ביידען ערפאָלגטע דער טאָד זאָגלייך. — איבער דיא אומשטעלבארע אורזאכע דעם ענטזעצליכען זעלבסט-מאָרדעס דעם ברודער-פאַארעס ווירד נאכטראָגליך אוים וויין נאך פאָל-גענדעס געמעלדעט: „אלס דיא ביידער וואָטטיטין געסטערן מיטטאגס אן דער פיוכט-באַרזע ערשיי-נען וואָרען, האַטטען זיך דיא נאַכריכט פערבייטעט, דאס זיא איינע „פאַלשע בילאַנץ" צוזאַממענג-שטעללט אונד נונמעהר אין קאָנקורז געהען וואָל-לען. עס קאָם נון איף דער באָרזע צו אויסאַינאַנ-דערזעטצונגען צווישען דען ברידערן וואָטטיטין אונד איינע קוגעל אין דיא שלאָפע, דאס ער זאָפאָרט טאָדט צוזאַממענזאנק!" — זאָ פערקאָממען איזט ליי-דער דאס הייטיגע געשלעכט. איינע גרענצענלאָזע לוקסוס- אונד גענוס-זוכט טרייבט דיא לייטע צו אל-לען מאָגליכען פערברעכען, אונד ווערדען זיא ער-ווישט, זאָ זונד זיא פיג גענוג, זיך דער וואָהלפער-דיענטען שטראפע דורך זעלבסט-מאָרד צו ענט-ציעהען!

* („קראַך" אונד זעלבסט-מאָרד!) איינע וויינער דעפעשע פאָם 28. דיעזעס מעלדעט: געסטערן אום 6 אוהר אבענדס האבען דיא ברידער מאָרין אונד סאמויעל וואָטטיטין, וועלכע דיא שעפס איינער זייט לאנגען יאהרען היער בעשטע-הענדען געטרייד-פיזמא וואָרען, איהרעס לעבען דורך רעוואָלווער-קוגעלן אין געוואַלטזאמעס ענדע געמאַכט. דיא ביידען ברידער, וועלכע אין דעם אונ-וויט פאָן וויין געלעגענען הימבערג אויך איינע מאלצ-פאַבריק בעזאָסען, האַטטען זיך אין איינע גראָסע גערסטע-שפעקולאַציאָן אינגעלאַסען, וועל-כע יעדאָך זעהר שטארק פערלשלוג, וואָדורך זיא איינען פערלוסט פאָן זעכציג ביז זעבציג טויזענד גולדען ערלیטטען האבען. דיא ברידער ליעסען נון איינע פערזאַממלונג איהרער גלייבינער אבהאַלטען, אים זיך ביא דעמזעלבען אין „מאָראַטאָריאָם" (בע-ווילליגונג צום צאהלונגס-אויפשוב) בין מיטטע מאָרין צו ערווירקען. ביא דיעזער געלעגענהייט זאָלל עס יעדאָך צו העפטיגען אויפטריטטען געקאָממען זיין, ווייל דיא פאָרגעלעגטע געשאָפטס-בילאַנץ ניכט גאנץ ריכטיג וואר. איבערדיעס זאָלל זיך דיא פריוא דעם איינען ברודערס אויף דיא מאלצ-פאַבריק מיט 10,000 גולדען פאָרגעמערקט לאַסטען האבען. אונ-טער זאָלכען אומשטאָנדען איזט עס נור בעגרייפ-ליך, דאס דיא גלייבינער אויך דיא בעוויללינגונג אי-נעם מאָראַטאָריאָם ניכט איינגעהען מאָכטען אונד אויף דיא ערעפפנונג דעם קאָנקורזעס דראָנגען. — נאָכדעם דיא גלייבינער דיא פערזאַממלונג פערליע-סען, פוהרען דיא ביידען נאך הימבערג, בעגא-בען זיך זאָגלייך אויף דען באָדען איהרער מאלצ-פאַבריק אונד ערשאָסען זיך, איינאנדער געגענאַ-בער שטעהענד. ביא ביידען ערפאָלגטע דער טאָד זאָגלייך. — איבער דיא אומשטעלבארע אורזאכע דעם ענטזעצליכען זעלבסט-מאָרדעס דעם ברודער-פאַארעס ווירד נאכטראָגליך אוים וויין נאך פאָל-גענדעס געמעלדעט: „אלס דיא ביידער וואָטטיטין געסטערן מיטטאגס אן דער פיוכט-באַרזע ערשיי-נען וואָרען, האַטטען זיך דיא נאַכריכט פערבייטעט, דאס זיא איינע „פאַלשע בילאַנץ" צוזאַממענג-שטעללט אונד נונמעהר אין קאָנקורז געהען וואָל-לען. עס קאָם נון איף דער באָרזע צו אויסאַינאַנ-דערזעטצונגען צווישען דען ברידערן וואָטטיטין אונד

פאָלליעטאָן.

דער בעקעהרטע פילאָזאָף.

— איינע ערצעהלונג אוים דעם 17. יאהרהונדערטע. —

(29-טע פאָרטזעטצונג.)

„אה, פפינגסטען! (ריף לאכענד דיא גראָפין) איך וואוסטע ניכט, דאס איך דיא יודען פפינגסטען האַטטען! דא זינד ווייר דענן צור אונרעכטען צייט צו איהנען נעקאָמ-מען, איך וואָללטע זיא „לאַבאָרען" (בעמיש ארבייטען) זעהען, אונד זיא פייערן וואָהל פאָן איהרען שטו-דיען?" . . .

פערדאָ זאה לאנגע שווייגענד צור ערדע.

„דער נייסט קענגט קיינען פייר-טאַג! (זאגטע ער דאנן זעהר ערנסט) דער נעדאנקע לאָסט זיך ניכט דיא שטונדע בעשטיממען, אין וועלכער ער נעבאָרען ווערדען זאָלל; אונד ווער מעהר מיט דער זעעלע, אלס מיט דעם קאָרפער ארבייטעט, דער קאנן ניכט אויף דיא נעוואָהנליכע צייט-איינטהיילונג פאָן ווערקעל. אונד פייר-טאַגען אכטען, וויא זיא דער קאלענדער אלס וואָהלבערעכנטע אנניכט!"

„מיט דיעזען אידעען ווערדען יא דיא פראָממען יודען זיא אלס איינען „קעטצער" ערקלאָרען אונד זיא אין דען „באנן" (חרם) לענען!" — ענטגעגנעטע דיא דאמע ווענינער לוט אונד נור דעסהאלב לאָכעלנד, דא זיא, וויא זיא צו בעמערקען גלויבטע, דען יונגען נעלעהרטען דורך איהרע ערסטע בעמערקונג פערלעטצט האַטטע.

„איך קאָממע זעהר ווענינ מיט דען פראָממען מיינעס גלייכען, וויא זיא צו זאגען בעליעבטען, צוזאַממען (ערווי-דערטע פעדרא). דיעזע פיער מוערן זינד מיינע וועלט, איך קאָממע אייסערסט זעלטען הינוס — קיינער קאָממט העריין. . ."

„זיא זינד אלזאָ ניכט זאָ גלייבען, אלס דער רוף פאָן איהנען ע-צאָהלט? (פראגטע ווידער דיא דאמע) זיא זינד ניכט זאָ פראָמם; זיא שיינען עס נור, זיא פיר-כטען דיא פערלאכטונג איהרער ברידער?" . .

„איך פיר-כטע ניכטס! (ענטגעגנעטע פעדרא רוהיג, אונד דיא האָהע שטיר ענטוואָלקטע זיך אונד זיין אויגע זאה זיכער אין דאס אויגע דער איהן בעאָבאַכטענדען גראָ-פין) איך פיר-כטע קיינען מענשען; אבער מיינע מוטטער אונד פעלע פאָן מיינען יידישען ברידערן ליעבען מיך, אונד איך דענקע, מאן זאָלל וואהרע ליעבע ניע קראָנקען!" . . .

„וואהרע ליעבע, דא האבען זיא רעכט! (ריף דיא דאמע לאָכעלנד) אבער מאן פינדעט זיא עשוואס זעלטען.

„אין דיעזער נאססע פיעלליכט אָפטער!" — זאגטע פעדרא.

„זיא שיינען דעמנאך נור פראָמם, אום איהרע נאכ-בארן ניכט צו קראָנקען? (בעמערקטע דיא גראָפין ליכט-הין, אינדעם איהרע ליפפען זיך צו איינעם לאָכעלן פאל-טעטען), דיעזע שאָנונג ווירדע דעם הערצען יעדעס מאָדכענס עהרע מאכען; ביא איינעם מאנגע האלטע איך יעדאָך דיעזע פערשטעללונג פיר שוואכע!"

דיא גראָפין באָג זיך דאבייא איבער דיא שטוהל-לעהנע צו איהרעם בענלייטער צוריק אונד פליסטערטע איהם לייזע צו: „וויא האבען זיך געאיירט, ליעבער הערנשטיין! דאס איזט קיין שענע, דאס איזט איין גאנץ געוואָהנליכער אן דער שטופע דער מיטטעלמאָסנקיט צאפפעלנדער מענע!" . .

„וזענן אָפפער-ברינגען שוואָכע, אונד ריקוכטסלאָזע אונדולדזאמקייט שטאָרקע הייסט, דאנן בין איך שוואך! (ערווידערטע רוהיג פעדרא, נאכדעם ער איינע צייט נע-שוויגענען האטטע, אום דיא דאמע אין איהרעם אונארטיגען גלייסטער ניכט צו שטארען) פעלליכט פאָללט עס אבער דעם שטארקען שווערער, שוואך צו שיינען, אלס שטארק צו זיין!" . . .

דיא גראָפין זאה לאָנגערע צייט שוויינענד צו איהרעם בענלייטער הינביער, דער דען וואָרטען דעם יונגען געלעהר-טען בייאלל ניקטע.

„זיין נייסט מאנ שוואונג האבען (בעמערקטע דיא דאמע נאכלאָסטיג מיט איהרעם פאָכער שפיעלענד), אונד איך וואר פיעלליכט עשוואס פאָראיילינ אין מיינעם אור-סהיילע. וואס זיא יעדאָך פאָן דער ענערגישע זיינעם כאראָק-טערס זאגטען, דא וואָרען זיא שלעכט אונטעררעכטט!" . .

דיא גראָפין האטטע דיעזע וואָרטע וואָרטע זאָ לויט צו איה-רעם בענלייטער נעשפראָכען, אלס האָטטע זיך קיינע דריטטע פערזאָן אין דעם ציממער בעפונדען. פעדרא צווייפעלטע איינען אויגענבליק, אָב ער רעכט געהאָרט האבע! ער זאה בעטראָפפען צו דעם פרעמדען הערן הינביער; ער פיר-כטעטע אָדער האָפפטע, אין דען צינען דעם מאגנעס דיא בעשטאָטיגונג זיינער ענטזעצליכען פערמוטהונג צו פינדען, דאס דיעזע דאמע אן „איר-זינן" לידע. — דא דער הערר יעדאָך פערלעגען זיינעם בליקע אויסווייך, זאה ער ווידער אויף דיא גראָפין, וועלכע נאָך איממער רוהיג מיט איהרעם פאָכער שפיעלטע. — וואס האָטטע זיא אויך דיעזעם ארמען יודען ענענאביבער אונרוהיג מאכען זאָללען! זיא, דיא אנגע-זעהענע גראָפין! האָטטע זיא עשוואס ניכט זאָ לויט, ניכט